Historische Drukkerij Turnhout

Nieuwsbrief

nummer 77 juni 2012

In deze nieuwsbrief gaan we even dieper in op het nadrukken van Franse en Nederlandse boeken door Belgische uitgevers. Mogen we jullie nog attent maken op de lopende tentoonstelling rond de Turnhoutse mannekensbladen. De vrijwilligers leiden jullie tijdens de tweewekelijkse openzondagen hierin graag rond!

Een terugblik naar de negentiende eeuw…

Nederlandse nadrukken in België, 1830-1855

Het nadrukken van literaire werken werd in de Noordelijke Nederlanden al sinds de 17de eeuw ongestraft uitgevoerd. In de tijd van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1813 – 1830) werd deze praktijk, voornamelijk voor Franse publicaties, door Koning Willem I aangemoedigd en ondersteund. Na de Onafhankelijkheid van België werd dit (met als hoogtepunt in de jaren 1830 – 1845) een bloeiende economie waarbij niet alleen Franse maar ook Nederlandse boeken goedkoop werden gedrukt en op de markt gebracht.

Bij de bezetting van de Nederlanden door Frankrijk in 1793 werd het nadrukken van Franse werken verboden. Al snel na het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden hervatte men echter deze bloeiende activiteit, en met name in België konden Franse werken, zonder deze eerst te moeten vertalen, goedkoop op de markt gebracht worden. De prijs van een Belgische nadruk ten opzichte van een oorspronkelijke Parijse druk lag in het begin op de helft, later zou dit door de eigen binnenlandse concurrentie nog gevoelig verlagen. De oorzaak van deze lage prijs lag voornamelijk in het feit dat de nadrukken verschenen op goedkoper papier, en daar waar het gebruikelijke Parijse formaat 8vo was, werd in België gedrukt op 12mo en 16mo, en hanteerde men een kleiner lettertype.
Waardevolle werken van schrijvers als Chateaubriand, Chénier maar ook klassieken als Voltaire en Rousseau werden door een sterk uitgebreid verkoopsnetwerk over heel Europa verspreid. (in bvb 1841 werden zelfs meer dan 3000 titels nagedrukt!)

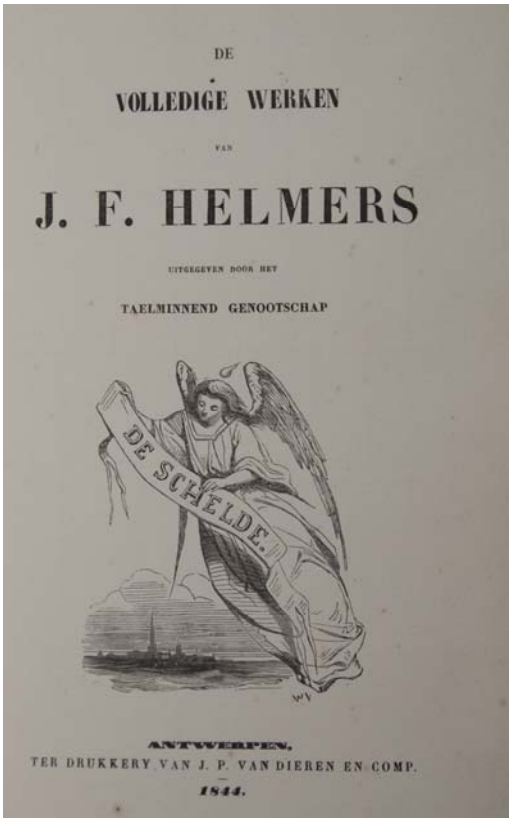

Kerkboeken Splichal

Enkele jaren geleden, bij de sluiting van drukkerij Splichal, kwamen we in het bezit van enkele dozen koperen clichés, Vele van deze clichés waren bestemd voor de goudopdruk van de kaften van agenda's, maar ook een ruime hoeveelheid hiervan waren in de jaren 1920 – 1960 gebruikt voor kerkboeken.
Toen de directeur Pol Verwaest ons ook nog een oud modellenboek hiervan bezorgde gaf dit een mooi beeld van de rijke productie van misboeken waarvoor Splichal zovele jaren bekend stond.
De dozen bleven echter lange tijd onaangeroerd, maar afgelopen week werden de clichés voor kerkboeken dan eindelijk uitgesorteerd en aan de hand van het modellenboek terug bij elkaar gebracht.
Op deze manier konden we 127 sets terug samenstellen, waarvan er precies 100 compleet bleken te zijn.

Kerkboeken; een bijna vergeten product van de Turnhoutse grafische nijverheid…

Detail van het modellenboek van Splichal.

Nederlandse nadrukken…

Al wie in België intellectueel of sociaal erkend wenste te zijn, richtte zich op het Franstalige toneel, de Franstalige pers en het hele Franstalige sociale en culturele leven. Voor een doorbraak van de Vlaamse literatuur was weinig hoop. Een Vlaams schrijver diende erg kapitaalkrachtig te zijn, wilde hij zijn werk gepubliceerd krijgen. Hij moest driekwart van de aanmaakkost op zich te nemen, of de afname van een groot aantal van de boeken garanderen. Het was voor de Vlaamse drukkerswereld dan ook veel goedkoper om Nederlandstalige boeken uit Nederland te gaan nadrukken. In tegenstelling tot de Franse uitgaven was dit echter niet zo'n winstgevende bezigheid. De afzetmarkt was kleiner, en de oorspronkelijke Nederlandse uitgaven waren op zich al erg goedkoop geproduceerd. De lagere prijs van de Belgische nadrukken lag hem hierin dat er geen honorarium aan de schrijvers werd betaald, de lonen in België lager lagen dan in Nederland, en het risico dat bij een eerste uitgave genomen werd hier niet van tel was.

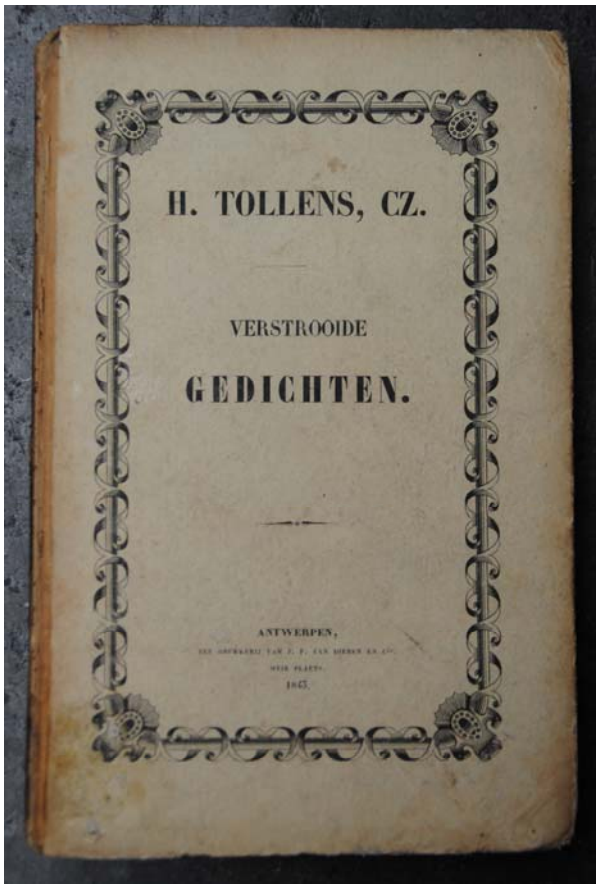
H. TOLLENS, CZ.

VERSTROOIDE

GEDICHTEN.

ANTWERPEN,

Slechts een veertigtal werken werden nagedrukt, drie woordenboeken, enkele edities van Van Alphen voor schoolgebruik, en voor het geculti-veerde publiek voornamelijk poëzie, waaronder deze van Tollens, Beets en Helmers. De Antwerpse drukker J.P. Van Dieren was hierin koploper.
Hoewel deze uitgaven voornamelijk voor de eigen, Vlaamse, markt bestemd waren, werden deze ook illegaal naar Nederland vervoert. Bij het onderscheppen hiervan werden de betrokken personen voor de rechtbank gesleept en dienden grote sommen schadevergoeding te betalen.

Ondertussen was Frankrijk begonnen met een diplomatiek offensief tot het afsluiten van akkoorden met Europese staten, om op die manier de uitvoer van Belgische nadrukken naar al deze landen systematisch te verhinderen, waar ze dan ook in slaagden. Uiteindelijk zou België met Frankrijk in 1852 een overeenkomst maken en in 1858 met Nederland. De Belgische nadruk kende hiermee een einde.

Zondag 17 juni, 1 en 15 juli
is de Historische Drukkerij open tussen 13 en 17 uur.
Steenweg op Mol 84,
2300 Turnhout

Overzicht digitale kranten

Wie op zoek is naar nieuws uit een ver of minder ver verleden kan op diverse portalen in binnen- en buitenland snuisteren door gedigitaliseerde kranten. De Vlaamse Erfgoedbibliotheek heeft de diverse projecten netjes opgelijst in een handig overzicht.

GAZET VAN STEKENE

Groote Katholieke Zegepraal!!

ONS RECHT ZEGEPRAALT.

DE GROOTE DAG.

LEVE LEVE LEVE

Volksvertegenwoordiger FRANS VAN BRUSSEL!!

Bezoek de tentoonstelling !

Openingsdagen 2012

juni			17
juli	1	15	29
augustus		12	26
september		9	23
oktober		7	21
november		4	18
december		2	

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT
Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be
www.historischedrukkerij.be